

Seriya EUCPN-ovih skupova alata

br. 16

Sprječavanje zločina povezanih s drogom

Postizanje učinkovite promjene ponašanja

Izvršni sažetak

Tijekom druge polovice 2019. godine, finsko predsjedavanje Europskom mrežom za sprječavanje kriminala (EUCPN) usredotočilo se na prevenciju zločina povezanih s drogom i šteta prouzročenih konzumiranjem droge među mladima te je pozvalo na pristupe utemeljene na dokazima. Ovaj skup alata izravan je odgovor na taj poziv. Naglašavajući potrebu da budemo upoznati s čim se suočavamo i da djelujemo u skladu s tim, pružamo podršku praktičarima koji rade na ovom polju.

Zločini povezani s drogom složen su fenomen. Istraživanje pokazuje da odnos između uživanja droge i kriminala nije jednak za sve i s vremenom se mijenja. Pri radu s ovim vrlo dinamičnim i složenim odnosom imperativ je da **znate s čime ste suočeni**. Nažalost, zbog često ispolitizirane prirode ovog fenomena, „postupanje bez znanja“ dovelo je do naglog širenja svih vrsta aktivnosti. Ciljevi su uvijek hvale vrijedni, ali to bi moglo dovesti do pogrešnog usmjerenja ili zlouporabe oskudnih resursa, ili još gore: gomilanja problema.

Uživanje supstanci i zločin su povezani, ali odnos će se razlikovati ovisno o vašoj ciljnoj skupini. To zahtijeva prilagođene pristupe, prema potrebama onih s kojima radite. Ako vaša ciljna skupina još ne pokazuje znakove problematičnog ponašanja, tada se možete pozabaviti nekim uobičajenim faktorima koji utječu i na uživanje droge, i na kriminal. Neuspjesi u školi i problemi u obitelji primjeri su tih faktora rizika. Ako vaša ciljna skupina trpi štetne posljedice zbog uživanja droga unutar nje i bavi se kriminalom, na primjer, podržava takvo ponašanje, tada se vaš pristup mora promijeniti.

Ovu složenost potiču dinamični putevi kriminaliteta i zlouporabe droge. Ne razvijaju svi uživatelji droga poremećaje zbog uživanja droga niti trpe društvenu štetu. Isto vrijedi i za kriminalističku karijeru. Unatoč visokim razinama prijestupa tijekom adolescencije, većina njih 'preraste' takvo ponašanje. Kad znamo što utječe na takav razvoj događaja i kako oni međusobno djeluju, omogućit će vam da intervenirate u tom procesu.

Procjena potreba vaše ciljne skupine je stoga presudan korak. Zlatno pravilo: što je vaše razumijevanje istančanije, što je bolja informiranost i što ste usmjereniji pri radu, to je vjerojatnije da ćete biti učinkovitiji. (Među)nacionalni podaci mogu upozoriti na vašu aktivnost, međutim lokalni će podaci biti presudni za razumijevanje problema. Uvjerite se da ste inkorporirali višestruke perspektive. Primjerice, oslanjanje samo na policijske podatke iskrivit će vaše razumijevanje problema i usmjeriti odgovor na način koji se možda neće odražavati u čitavoj zajednici. Također imajte na umu razvojni stupanj svoje ciljne skupine. Desetogodišnjaci nisu isto što i šesnaestogodišnjaci, a ono što pokreće njihovo ponašanje očito će se promijeniti. Pritisak vršnjaka bit će važniji za ovu stariju dobnu skupinu.

Ustrajući na svojem argumentu - različiti problemi zahtijevaju različite pristupe -, nudimo izbornik opcija. Za sprječavanje zločina povezanih s drogom ne postoji jedno spremno rješenje. Nakon što ste temeljito razumjeli problem, trebali biste postupiti **u skladu s tim**. Usklađivanje utvrđenih potreba i problema s pravom intervencijom ključno je za postizanje vašeg cilja. Ako je vaš cilj **sprječavanje problematičnog ponašanja među mladima**, brojni pristupi pokazali su svoju učinkovitost. Na primjer, utjecaj na obiteljske procese na pozitivan način može poticati zdravo i sigurno ponašanje sada i u kasnijim životnim fazama. Brojne takve učinkovite pristupe možete pronaći u registru prevencije Xchange,¹ internetskoj bazi podataka preventivskih intervencija temeljenih na dokazima.

Veliki broj aktivnosti unutar ovog polja usredotočen je na pružanje informacija o rizicima problematičnog ponašanja. Pretpostavka je da će mladi napraviti pravi izbor ako su informirani o potencijalno štetnim i opasnim posljedicama svog ponašanja. Iako ova pretpostavka zasigurno ima nominalnu vrijednost, istraživanje nije identificiralo nedostatak znanja kao čimbenik rizika. Budući da ti pristupi zapravo ne ciljaju relevantan faktor, oni promašuju svoj cilj. Razmislite o tome: znate da je jedenje brze hrane nezdravo, ali to i dalje radite.

Još više uznemiruje činjenica da ovi pristupi mogu pogoršati problem. Neki će mladi osjećati pritisak vršnjaka da se aktiviraju u ponašanju koje ste namjeravali spriječiti, jer uobičajeni

narativ često podrazumijeva da 'to rade svi'. Štoviše, drugi bi se mogli osjećati pozvanima da preuzmu taj rizik, potpuno svjesni tih posljedica.

Primjena taktike zastrašivanja ne rješava ovaj problem, već upravo suprotno. Prikazivanje grafičkih slika ili predstava u ulogama, dizajniranih tako da šokiraju pojedince u ispravno ponašanje, nije se pokazalo učinkovitim i čak bi se moglo osporiti na temelju etičkih pitanja. Neslavni primjer ovakvog pristupa je *Scared Straight*, program koji uključuje ranjive mlade koji posjećuju zatvore za odrasle. Obrazloženje programa je da će se promatranjem iz prve ruke mladi odvratiti od budućih počinjenja. Taj se način nažalost i dalje slijedi u EU-u, usprkos rigoroznim procjenama koje pokazuju da takvi pristupi nanose više štete nego kad se ne čini ništa.

Ako je vaša ciljna skupina već pretrpjela štete zbog zlouporabe droga i kriminalnih djela povezanih s drogom, možda će biti potrebni drugi pristupi osim tradicionalne prevencije. **Smanjenje šteta** jedan je od takvih koji ciljaju smanjenju štetnih učinaka koje korisnici mogu doživjeti. Pored koristi za zdravlje korisnika, programi smanjenja štete mogu pomoći u smanjivanju kriminalnih djela povezanih s drogom i/ili osjećaja nesigurnosti u susjedstvu. Prostorije za konzumiranje droga primjerice mogu umanjiti štetu na razini zajednice, jer propada droga i opada štetno djelovanje u javnosti.

Prevenција recidivizma drugi je pristup i cilja na ljude koji trpe štetu vezanu za konzumaciju i zbog toga su počinili kaznena djela. Ovdje je cilj spriječiti ponovno počinjenje i/ili tretiranje tih osoba. Učinkoviti primjer ovdje je terapijska zajednica. U zatvorima se pokazalo da ovaj pristup smanjuje ponovno pritvaranje, kriminalnu aktivnost i ponovne prijesteupe.

Naravno, neće svi problemi imati iskušano i testirano rješenje. U nedostatku dokaza, treba se pridržavati pristupa s mjerama predostrožnosti. Kao minimum, vaš pristup mora biti teoretski informiran. Međutim, kod svih namjera i svrha, **sve bi se vaše aktivnosti trebale evaluirati**, bez obzira na njihove prethodne učinke. Ono što se mora promijeniti je ponašanje. Aktivnosti podizanja svijesti - ako se procjenjuju - često će se usredotočiti na prijenos znanja: 'sjećate li se poruke?' To je tek prvi korak. Pravo je pitanje je li vaša ciljna skupina promijenila ponašanje zbog vaše intervencije.

ⁱ http://www.emcdda.europa.eu/best-practice/xchange_en